

po 24/6, 19³⁰ hod.

Náměšť nad Oslavou

zámek, zámecká knihovna

Victoria Khoroshunova

soprán

Jiří Rožeň

klavír

Pavel Voráček

klavír

program

Bedřich Smetana (1824–1884)

Richard III., symfonická báseň op. 11

(úprava Josef Klička)

Gustav Mahler (1860–1911)

Symfonie č. 5

Adagietto (4. věta)

(úprava pro čtyřruční klavír Otto Singer jr.)

Symfonie č. 4

„Das himmlische Leben“ / „Nebeský život“ (4. věta)

(úprava pro zpěv a čtyřruční klavír Josef Venantius Wöss)

Antonín Dvořák (1841–1904)

Vodník, symfonická báseň op. 107

(úprava pro čtyřruční klavír Vilém Zemánek)

„Měsíčku na nebi hlubokém“

árie z opery Rusalka op. 114

(úprava pro zpěv a čtyřruční klavír Martin Wiesner)

Základem hudby jsou tóny, nehmotné chvění, a přesto se o nich hovoří jako o „materiálu“. Hudební kompozice se skutečně podobá umění sochaře – také skladatel potřebuje tvárný materiál, aby mu mohl dát formu. Hudební tvůrci využívali už odedávna existující materiál, dávali mu jinou podobu nástrojovým obsazením odlišným od originálu, na principu variační techniky si ověřovali jeho možnosti. V dobách, kdy neexistoval zvukový záznam, a místa, v nichž působil orchestr či operní divadlo, byla daleko, sloužily úpravy k obeznámení s novinkami, umožňovaly provádění skladeb ve skromnějším prostředí, také při domácím muzicírování. Významnou roli sehrál zejména klavír, dominantní nástroj 19. století. Skladatelé pořizovali téměř současně se vznikem symfonických děl a oper jejich klavírní výtahy, nebo se této úlohy ujímali jejich žáci. Úpravy vytvářeli pianisté, kteří si tak obohacovali repertoár – a to nejen Franz Liszt, jehož virtuózní transkripce a parafráze jsou ve skutečnosti autentické koncertní skladby.

Symfonická báseň *Richard III.* **Bedřicha Smetany** (1824–1884), která otevře dnešní koncert, byla inspirovaná dramatem Williama Shakespeara a vznikla během skladatelova působení ve Švédsku. Pro své žáky ji Smetana upravil pro čtyřruční klavír a vytvořil také její klavírní verzi pro 16 rukou, tedy pro čtyři klavíry. Autorem úpravy pro čtyři ruce, která zazní dnes, je však varhaník, skladatel, dirigent a profesor pražské konzervatoře **Josef Klička** (1855–1937).

Pro **Gustava Mahlera** (1860–1911) představovala symfonie zobrazení světa, má v ní být „zahrnuto vše“ a v každé symfonii o to usiloval; patřilo k tomu i zařazení vokální složky, kterou uplatnil už ve druhé a třetí symfonii. *Symfonie č. 4 G dur* vznikala v letech 1899/1900, poprvé byla uvedena 25. listopadu 1901 v Mnichově. Mahler ji původně zamýšlel nazvat „Humoreska“; také v dopise své příští manželce Almě (tehdy ještě Schindlerové) z 18. prosince 1901 napsal, že jeho *Čtvrtá* je „plná humoru“. Tuto stránku charakterizuje především finální věta, v níž Mahler pro sopránové sólo použil svou skladbu pro hlas a orchestr z roku 1892 *Das himmlische Leben* (Nebeský život) na text

ze sbírky *Chlapcův kouzelný roh*; úpravu věty pro zpěv a klavír na čtyři ruce vytvořil **Josef Venantius Wöss** (1863–1943). Skladatel (především církevní hudby), sbormistr a varhaník původem z Dalmácie několik let působil jako učitel hudby na tehdejší vyšší reálné vojenské škole v Hranicích na Moravě, později na Spolkové škole církevní hudby ve Vídni a také jako redaktor vydavatelství Universal Edition, kde se podílel na praktických edicích děl Antona Brucknera a vypracoval klavírní výtahy děl Mahlerových i Wagnerových.

Roku 1897 se stal Mahler ředitelem vídeňské Dvorní opery. Na příštích deset let se upsal službě divadlu, na komponování zbýval jen čas divadelních prázdnin. Práce na *Páté symfonii* mu trvala čtyři roky, premiéra se uskutečnila 18. října 1904 v Kolíně nad Rýnem za skladatelova řízení. Čtvrtá věta *Adagietto* – vyznání Mahlerovy lásky k Almě – se často uvádí samostatně. Její popularitu ještě zvýšil film Luchina Viscontiho z roku 1970 *Smrt v Benátkách* podle Thomase Manna, kde tvoří hudební doprovod. Autor úpravy *Adagietta* **Otto Singer mladší** (1863–1931) byl synem německého skladatele téhož jména, obdivovatele Franze Liszta a Richarda Wagnera. Singer starší žil od roku 1867 ve Spojených státech, kde také zemřel. Singer mladší se ale vrátil do Evropy, působil na konzervatořích v Kolíně, Mnichově a Lipsku a znám je především jako tvůrce celé řady klavírních výtahů, především děl Richarda Strausse.

V díle **Antonína Dvořáka** (1841–1904) nalezneme původní skladby určené pro čtyřruční klavír (*Legendy, Slovanské tance*), které poté skladatel instrumentoval, ale také instrumentace skladeb s klavírem, jakými byly například *Biblické písně*, z nichž polovinu instrumentoval skladatel a druhou polovinu dirigent **Vilém Zemánek** (1875–1922). Opačným případem je Dvořákova symfonická báseň *Vodník* podle básně ze sbírky *Kytice* Karla Jaromíra Erbena, kterou Zemánek upravil pro klavír na čtyři ruce. Dvořák symfonickou báseň zkomponoval roku 1896, téhož roku byla poprvé uvedena v Praze a jako oficiální premiéra v Londýně, a ve stejném roce také vydalo nakladatelství Simrock Zemánkovu čtyřruční úpravu.

Také dnes vznikají úpravy, jejichž účel se od minulosti příliš neliší. Mají přiblížit dílo k bližšímu poznání, umožnit jeho provozování nezávisle na náročném aparátu a prostoru, a jak už řečeno v úvodu, vyzkoušet další možnosti daného materiálu. Proto se úpravám věnují i soudobí skladatelé, jako například skladatel a kytarista **Martin Wiesner** (nar. 1985), který speciálně pro dnešní koncert vytvořil čtyřruční klavírní doprovod „Písně o měsíčku“ z Dvořákovy opery *Rusalka*. Ta byla uvedena poprvé 31. března 1901 v Národním divadle v Praze, brzy se přiřadila k nejoblíbenějším českým operám a roztoužený zpěv Rusalky, který je písní formou i charakterem, je často uváděným koncertním číslem po celém světě.

Vlasta Reittererová

Ukrajinská sopranistka **Viktoria Khoroshunova** zpěv studovala nejprve na Národní hudební akademii v rodné Oděse, ve studiu pokračovala na Hudební konzervatoři v Aténách. V roce 2015 byla přijata do operního studia Santa Cecilia v Římě, kde studovala mj. u Renaty Scotto a Cesareho Scartona. Na mistrovských kurzech v řeckém Nafliu pracovala mj. se Susan Bullock. Jako jedna z nejlepších účastnic kurzů byla vybrána ke dvěma recitálům v Londýně a v Mozarteu v Salcburku. Vystoupila na Festivalu Pietra Mascagniho v Livornu (Santuzza / Sedlák kavalír), v Auditoriu Parco Della Musica v Římě, na Egejském hudebním festivalu a v Teatro Accademia di Milano (Nedda / Komedianti), v Albánské národní opeře (Amelie / Maškarní ples) a v rámci Operního studia Řecké národní opery v Aténách (Fiordiligi / Così fan tutte). Je držitelkou Ceny Marie Callas pro mladé umělce udělované řeckou komisí UNESCO a čestné ceny Grand Prix Maria Callas Competition. V Opeře Národního divadla v Praze debutovala v sezoně 2021/22 jako Žena, Donna Anna a Jeptiška v opeře Plameny Erwina Schulhoffa.

V sezóně 2023/2024 Victoria ztvárňuje Santuzzu v divadlech Teatro Goldoni Livorno, Teatro Chiabrera di Savona a ve Státní opeře Praha, kde také vstoupila do inscenace Boitova Mefistofela jako

Elena. Poprvé vystoupila se Státním komorním orchestrem v Žilině. S velkým úspěchem se představila jako Mescalina v inscenaci Ligetiho opery *Le Grand Macabre*, která měla premiéru před deseti dny v rámci festivalu Opera Nova.

Jiří Rožeň se učil hře na klavír ve třídě Martina Ballýho na Gymnáziu a Hudební škole hl. m. Prahy, dirigování studoval na konzervatořích a univerzitách v Praze, Salcburku, Hamburku, Curychu a v Glasgow. Je finalistou Nestlé and Salzburg Festival Young Conductor's Award a Donatella Flick LSO Conducting Competition. Spolupracoval s Donaldem Runniclesem a Thomase Dausgaardem, byl jejich asistentem na festivalech BBC Proms a na Edinburském mezinárodním festivalu, předtím byl asistujícím dirigentem Skotského symfonického orchestru BBC. Jeho mezinárodní věhlas neustále roste, je zván k vystoupením s takovými orchestry, jako jsou např. DR Symfoniorkestret v Kodani, BBC Symphony Orchestra, Royal Philharmonic Orchestra, Royal Scottish National Orchestra, Royal Liverpool Philharmonic Orchestra, Hiroshima Symphony Orchestra, Brussels Philharmonic, Orchestre National du Capitole de Toulouse, v USA pak Seattle Symphony, Utah Symphony a Naples Philharmonic. Je vášnivým propagátorem a znalcem české hudby, pravidelně uvádí Martinů, Sukovy, Janáčkovy, Kalabisovy či Kabeláčovy skladby.

Kromě symfonického repertoáru buduje i svůj repertoár operní. Během působení ve Skotsku dirigoval např. Stravinského Mavru, Waltonova Medvěda, Brittenova Owena Wingrava či Straussova Netopýra. Řídil rovněž provedení Ravelovy opery Dítě a kouzla s Hamburským symfonickým orchestrem a dirigoval operu Svena Daiggera Eine Kluge Else na Brücken-Festival für Neue Musik v Rostocku. Spolupracuje se Státní operou a Operou ND v Praze, kde je také uměleckým kurátorem festivalu Opera Nova; nedávno v rámci tohoto festivalu premiéroval Ligetiho Le Grand Macabre a Kafkův dopis Jiřího Trtíka.

V právě končící sezoně také debutoval v Národní opeře v Bergenu s novou inscenací Janáčkovy Káti Kabanové. V dubnu se vrátil k BBC Symphony Orchestra a v květnu do GöteborgsOperan, kde připravil galavečer k 200. výročí narození Bedřicha Smetany navazující na úspěšné uvedení Prodané nevěsty v minulé sezoně.

Pavel Voráček je absolventem Gymnázia a Hudební školy hl. m. Prahy u Martina Ballýho a pražské HAMU ve třídě Miroslava Langera. Byl stipendistou na Královské konzervatoři v Birminghamu, kde studoval klavír pod vedením Margaret Fingerhut a Phillipa Martina, komorní hudbu pak pod vedením Johna Humphreyse. Absolvoval

mistrovské kurzy u Hélène Lucas, Petera Donohoe, Andrewa Balla a Saleema Ashkara. Doktorandské studium na Ostravské univerzitě zakončil prací na téma Beethovenovy klavírní sonáty c moll op. 111.

Ještě během studií získal ocenění v soutěžích, jako jsou například Concertino Praga, Prague Junior Note či Mezinárodní klavírní soutěž Bedřicha Smetany.

V sólovém i komorním repertoáru Pavla Voráčka jsou zastoupena díla od baroka až po současnost. Kromě děl velkých mistrů se věnuje i interpretaci a premiérování skladeb svých současníků. Je organizátorem každoročních koncertů k výročí narození Bohuslava Martinů a spolupracuje i s poličským spolkem Náš Martinů.

Pavel Voráček vystoupil se sólovými i komorními recitály na podíích nejen doma, ale i ve Velké Británii, Francii, Německu, Itálii, Slovensku, Číně, Dubaji, Slovinsku, Sýrii a Švýcarsku. Jeho komorními partnery jsou např. houslista Petr Maceček, mezzosopranistka Michaela Zajmi či barytonista Lukáš Zeman.

Pavel Voráček nahrává pro Český rozhlas a pro labely Sheva Collection a Radioservis. V loňském roce byl hlavním pianistou pěveckých kurzů Gabriely Beňačkové. Letos se stal uměleckým ředitelem festivalu Hudební dny K. B. Jiráka, je pravidelným lektorem na Jihočeských klavírních kurzech v Blatné. Věnuje se pedagogické činnosti na Gymnáziu a Hudební škole hl. m. Prahy.

Das himmlische Leben

Wir genießen die himmlischen
Freuden,
d'rum tun wir das ird'sche
meiden.

Kein weltlich' Getümmel
hört man nicht im Himmel!
Lebt alles in sanftester Ruh'.

Wir führen ein englisches Leben,
sind dennoch ganz lustig
daneben,
wir tanzen und springen,
wir hüpfen und singen,
Sankt Peter im Himmel sieht zu.

Johannes das Lämmlein
auslasset,
der Metzger Herodes
drauf passet,
wir führen ein geduldig's,
unschuldig's,
unschuldig' geduldig's,
ein liebliches Lämmlein zum Tod!

Sankt Lukas den Ochsen tät
schlachten
ohn' einig's Bedenken
und Achten,
der Wein kost't kein Heller
im himmlischen Keller,
die Engel, die backen das Brot.

Gut' Kräuter von allerhand Arten,
die wachsen im himmlischen
Garten!

Nebeský život

Vesele žijem z radostí
nebe,
vše pozemské studí nás
a zebe,
na nebi žádný shon,
velebný vládne tón!
Všechno v klidu je a svato.

Andělský život si žijeme,
jsme veselí
a rádi pijeme,
tančíme, skáčeme,
hopsáme, pějeme,
a svatý Petr hledí na to.

Svatý Jan beránka
zajistí,
Herodovou bude
kořistí,
trpělivý,
nevinný je veden,
nevinný je veden,
milý beránek umřít ted' musí!

Svatý Lukáš volečka
porazí,
aniž ho přitom myšlenka
zarazí,
víno tu stojí groš,
bez dna je boží koš,
pamlsky pro mlsné pusy.

Dobré bylinky různých druhů
z té boží zahrádky jdou
k duhu!

Gut' Spargel, Fisolen,
und was wir nur wollen!
Ganze Schüsseln
voll sind uns bereit!

Gut' Äpfel, gut' Birn und gut'
Trauben,
die Gärtner, die alles erlauben!
Willst Rehbock, willst Hasen?
Auf offner Straßen
zur Küche sie laufen herbei.

Sollt' ein Fasttag etwa kommen,
alle Fische gleich mit Freuden
angeschwommen!
Dort läuft schon Sankt Peter
mit Netz und mit Köder
zum himmlischen Weiher hinein;
Sankt Martha die Köchin
muss sein.

Kein Musik ist ja nicht auf Erden,
die uns'rer verglichen
kann werden,
elftausend Jungfrauen
zu tanzen sich trauen!
Sankt Ursula selbst dazu lacht,

Cecilia mit ihren Verwandten,
sind treffliche Hofmusikanten,
die englische Stimmen
ermuntern die Sinnen,
dass Alles für Freuden erwacht!

Chřest a fazol i dýně
z té božské kuchyně!
Plné mísy,
srdce se směje.

Dobrá jablíčka, hrušky,
slívy,
zahradník dovolí, jsme jich chtiví!
Chceš srnku, zajíčka?
Chyť si jej, maličká,
v troubě je, než se naděje.

A když půst přijde, lidičky,
příplavou všecy rybičky,
co ve vodách jich skryto.
Svatý Petr čeřen má,
ten nám ryby nachytá,
už se nikde nám neschovají;
svatá Marta cibuli
krájí.

Není jistě lepší muzička
než náš zpěv
a naše písnička.
Tisíc panen tančí,
kdo jim jenom stačí!
Svatá Voršila se zasměje,

Cecilka s příbuznými všemi
nejlepší kapelu má v zemi,
a andělské hlásky
zpívají nám z lásky,
protože radost panuje!

*český překlad
Vlasta Reittererová, 2019*

Měsíčku na nebi hlubokém,

světlo tvé daleko vidí.

Po světě bloudíš širokém,

díváš se v příbytky lidí.

Měsíčku, postůj chvíli,

řekni mi, kde je můj milý.

Řekni mu, stříbrný měsíčku,

mé že jej objímá rámě,

aby si alespoň chvíličku

vzpomenul ve snění na mne.

Zasviť mu do daleka,

zasviť mu,

řekni mu, řekni,

kdo tu naň čeká.

O mně-li duše lidská sní,

ať se tou vzpomínkou vzbudí.

Měsíčku nezhasni!